

УДК 78.071.1 (477)

ІНЕССА БЕРЕНБЕЙН

ВАЛЕНТИН КОСТЕНКО: БІОГРАФІЧНА РЕКОНСТРУКЦІЯ ПОСТАТІ МИТЦЯ

В. Костенко – одна з яскравих постатей в українській музичній культурі першої половини ХХ століття. Трагічна доля митця уособлює долю української інтелігенції доби духовного відродження України першої третини ХХ століття. На матеріалі творчої біографії митця апробовано наукові положення і методологічні підходи в дослідженні біографічної реконструкції. Зокрема, погляд на особистість як на самоцінну персоніфіковану цілісність і, водночас, як на динамічний процес. Вони є головними у визначенні критеріїв оцінювання місця й значення постаті В. Костенка в українській музичній культурі першої половини ХХ століття і передбачають виявлення самотності індивідуально-творчої самореалізації митця, з'ясування художньої та соціокультурної активності його творчої діяльності, масштабу творчого життя. Актуалізовано герменевтичні методики біографічного обґрунтування як методологічної основи реконструкції індивідуальності митця, розкрито особливості джерельної бази дослідження життєтворчого процесу В. Костенка. Особливо значення мають рукописні авторизовані джерела біографічної реконструкції митця, у яких представлено, крім музичних композицій, автобіографічна та філософська проза, епістолярій. Розглянуто факти біографії та рівні ціннісно-сислової самоідентифікації митця, здійснено періодизацію його життя і творчості.

Ключові слова: життєтворчий процес, біографічна реконструкція, періодизація, ціннісно-сміслові коди, В. Костенко.

Цілісне уявлення про історичне минуле неможливе без наукового дослідження його суб'єктивних складових – індивідуальних творчих історій (В. Дільтей). Постать митця, як учасника соціокультурного процесу і, водночас, ірраціональної цілісності, неповторної й унікальної у своїй особистісній самореалізації, все частіше привертає увагу музикознавців. Життєвий шлях митця – це просторово-часовий континуум його самоідентифікації у світі, єдино можливої самореалізації духовного потенціалу.

Актуальність дослідження творчих біографій українських митців, особливо тих, чиї імена було штучно вилучено з історії української музики ХХ століття, зумовлена сучасними запитами української гуманітарної науки у вивченні національної історії, національної музичної культури. З відкриттям особистих архівних фондів, заборонених протягом багатьох років, джерельна база історико-біографічних досліджень збагатилась новими матеріалами і дає змогу досліджувати маловідомі сторінки історії української художньої культури ХХ століття. Постать Валентина Костенка (1895–1960), харківського композитора, музичного критика, педагога і філософа, яскравого представника національного музично-мистецького руху 1920–1930-х років протягом майже п'яти десятиліть замовчувалась, його творчість не вивчали, тенденційно перекручували факти біографії, утверджуючи упередженість до нього як творчої особистості¹.

---

¹ В. Костенка було заарештовано в Харкові 15 червня 1950 року і засуджено 31 жовтня 1950 року за ст. 54–1а, 54–10 ч. 2, 54–11 КК УРСР до

Незважаючи на заборону, незначну частину творів композитора 1920–1930-х років (опера «Кармелюк», перший, другий, п'ятий квартети) було досліджено у 60-і роки у працях В. Довженка¹ та Л. Архимович². Справа ускладнювалася розпорошеністю архівних матеріалів, які зберігаються у різних державних і приватних архівах України й Росії і стали доступними для дослідників лише після 1995 року. Починаючи з 1995 року, розпочалося збирання й упорядкування документів і матеріалів до біографії митця. Результатом такої роботи стало видання 1996 року збірки «Валентин Костенко. Музикознавчі праці, статті, матеріали»³.

Творчу біографію митця уперше досліджено 2011 року в дисертаційній роботі автора статті⁴.

Комплексний аналіз зібраних творчих матеріалів, найбільша за обсягом та найцінніша частина яких є автор-

---

25 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Відбував покарання в таборах Озерлаг та Ангарлаг. 17 травня 1956 року його амністували. Реабілітований посмертно 21 квітня 1993 року відповідно до Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій» (За матеріалами слідчої справи В. Костенка № 035837. – Архів СБУ. – Арк. 296–297, 300).

¹ Довженко В. Нариси з історії української радянської музики : у 2 ч. – Ч. 1 / В. Д. Довженко. – К. : Держ. видав. образотв. мистецтва, 1957. – С. 170–181; Ч. 2. – К. : Муз. Україна, 1967. – С. 191–194.

² Архимович Л. Позитивний герой в опері / Л. Б. Архимович // Проблеми української радянської музики. – Вип. 1. – К. : Муз. Україна, 1968. – С. 71–80; Архимович Л. Шляхи розвитку української радянської опери / Л. Архимович. – К. : Муз. Україна, 1970. – С. 42–52.

³ Валентин Костенко. Музикознавчі праці, статті, матеріали / передм., упоряд., прим. І. С. Беренбейн. – К. : Центр музінформ., 1996. – 184 с.

⁴ Беренбейн І. С. Постать Валентина Костенка в українській музичній культурі першої половини ХХ століття: історіографічний, світоглядний, стилістичний аспекти [Текст] : дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.03 / Беренбейн Інеса Самійлівна ; Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. – К., 2011. – 316 арк. : нот. – Бібліогр. : арк. 181–196.

ськими рукописами (майже 40 архівних справ, у яких, крім музичних композицій, є філософські, автобіографічні та епістолярні твори митця), дає уявлення про творчий феномен митця. Твори В. Костенка є унікальним джерелом для вивчення художньо-мистецького простору в Україні першої половини ХХ століття. Дослідження творчої спадщини В. Костенка в її повному обсязі – композиторської, музично-критичної, філософської – дає змогу поглибити і розширити знання про українську музичну культуру першої половини ХХ століття у сукупності стилетворчих, філософських, морально-етичних проблем цієї епохи.

Мета статті – реконструювати життєтворчий процес В. Костенка, здійснити його періодизацію.

Біографічна реконструкція – це процес отримання достовірного знання про історію життя індивідуальності. Вона охоплює сукупність герменевтичних ситуацій (біографічний досвід як умова ідентифікації особистості у соціокультурному контексті) – формування й апробації смислового еквівалента, надтекстуального прочитання смислів та змісту, безпосередньо не виражених у даних біографу текстах¹. Актуалізація у біографічній реконструкції таких герменевтичних методик, як *біографічне розуміння* та *біографічне пояснення*, пов'язана з визнанням «деформації історії» в її просторово-часових та ціннісно-смилових вимірах. Ці методики утворюють методологічну основу для створення *сислової моделі* індивідуальності (М. Бахтін, М. Лотман, Г. Винокур, О. Валевський).

Відтворення життєтворчого процесу В. Костенка здійснено на основі принципів інтелектуальної рекон-

---

¹ Валевский А. Основания биографики / А. Л. Валевский. – К. : Наук. думка, 1993. – С. 88.

струкції індивідуальності. Найбільш повно їх сформулювало в роботі О. Валецького: визначення фактуального компендіуму біографії; формування просторово-часового та ціннісно-сислового рівнів ідентичності особистості¹; визнання ймовірнісного (а не детермінованого) характеру змісту та сутності самореалізації особистості в проекції на реальну різноманітність подій та фактів життя; визнання принципової незавершеності та гіпотетичності біографічної реконструкції².

Погляд на особистість як на самоцінну персоніфіковану цілісність і, водночас, як на динамічний процес став головним у визначенні критеріїв оцінювання місця й значення постаті В. Костенка в українській музичній культурі першої половини ХХ століття. Вони передбачають виявлення самотності індивідуально-творчої самореалізації митця, з'ясування художньої та соціокультурної активності його творчої діяльності, масштабу творчого життя.

Доцільність застосування хронологічно-поетапного принципу зумовлена специфікою зібраного матеріалу³. Це допомогло гіпотетично реконструювати цілісну картину життєтворчості В. Костенка в динаміці складних особистісних духовних процесів на тлі буденних фактів і подій життя, розставити певні акценти в індивідуально-стильовій еволюції, пояснити нереалізова-

---

¹ Валецький А. Основания биографики / А. Л. Валецький. – К. : Наук. думка, 1993. – С. 36.

² Там само. – С. 79.

³ Повний перелік документів і матеріалів до біографії В. Костенка. – Див.: Беренбейн І. С. Постать Валентина Костенка в українській музичній культурі першої половини ХХ століття: історіографічний, світоглядний, стилістичний аспекти [Текст] : дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.03 / Беренбейн Інеса Самійлівна ; Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. – К., 2011. – 316 арк. : нот. – Бібліогр. : арк. 181–196.

ність творчого потенціалу митця, нездійсненність деяких задумів.

У визначені періодизації життя і творчості В. Костенка поєднуються фактологічний (хронологічний), індивідуально-стильовий та віковий критерії.

Стислий огляд значних подій та етапів життєтворчості митця дає уявлення про динаміку розвитку «біографічного сценарію» (Н. Савицька) В. Костенка, про якісне наповнення кожного з цих умовних етапів. Так, у процесі реконструювання фактологічного рівня біографії В. Костенка постають проблеми джерелознавчого характеру. Здійснивши текстологічний аналіз офіційних документів, а також синхронно порівнявши джерела (суб'єктивовані й офіційні), доходимо висновку, що ці документи дають неповну, але достатню інформацію про основні етапи життя і діяльності В. Костенка, уможливлюють умовне визначення їх хронологічних.

З'ясовано такі факти біографії митця: дата народження, відомості про батьків, період навчання в Петербурзькій Придворній капелі; педагогічна діяльність протягом 1925–1929 та 1941 років, дата заснування Асоціації революційних музикантів (Ревмузу), а також деякі події періоду війни, пов'язані з роботою в окупованому Харкові, перебування в Західній Україні упродовж 1944–1950 років, дати арешту, звільнення, реабілітації, смерті. Оскільки офіційні документи були втрачені, деякі факти з'ясовано на основі інформації з авторизованих джерел та матеріалів слідчої справи В. Костенка. До таких фактів належать: навчання в Петербурзькій консерваторії¹, служба в Царській, а пізніше – в Червоній

---

¹ Лист В. Костенка до В. Довженка від 3 жовтня 1956 р. // Листи В. Костенка до В. Довженка 1956 року [Автограф]. – Приватний архів В. Довженка. – Фонд В. Довженка. – Оп. 5. – Од. зб. 1044. – Арк. 31.

арміях, викладацька діяльність у школах Саратовської губернії протягом 1915–1922 років. Дуже мало в документах відомостей про педагогічну діяльність В. Костенка 1923–1925 років, передвоєнного та воєнного часів, про музично-громадську діяльність 1920–1930-х років у Харкові, пов'язану із заснуванням Ревмузу та Асоціації революційних композиторів України (АРКУ), з роботою в музичній редакції Всеукраїнського радіокомітету¹; післявоєнний період та останні чотири роки життя після повернення з ГУЛАГу.

Основою для реконструювання композиторської творчості В. Костенка стали його нотні рукописи², авторський список творів, нотатки О. Дзбанівського, листи М. Грінченка, В. Довженка, Х. Алчевської, матеріали музичної періодики 1920–1940-х років. Опрацьовані джерельні матеріали дають підстави стверджувати, що композиторська творчість В. Костенка представлена в нотних джерелах неповно. Здійснено ідентифікацію і часову атрибуцію восьми творів періоду 1915–1925 років, які збереглися або в уривках, або зовсім відсутні в нотних джерелах. Серед них три із п'яти перших опусів (авторська атрибуція починається з шостого опусу): Соната для фортепіано (1915); незакінчена опера «Кочубеївна» на лібрето Х. Алчевської (1923), хор «Океан» на її ж слова (1923). Текстуально не представлені у нотних джерелах такі твори: кантата для хору, солістів і оркестру «1905 рік» (1925); романси – «Зимою», «Смеркалось», «В степу» (сл. С. Черкасенка), створені приблизно 1925

---

¹ *Костенко В.* Мое життя. Життєпис, спогади, замітки. Автобіографічна повість [Автограф]. – Архів СБУ. – С. 125 (за авторською нумерацією сторінок).

² ЦДАМЛІМ України.

року. Не вдалося відшукати повного тексту віолончельної сонатини (1937) і фортепіанного тріо (1942)¹.

Автобіографічну та філософську прозу В. Костенка ідентифіковано шляхом текстологічного аналізу автографів автобіографічної повісті «Мое життя», філософських праць (поема «Пророк Світовида») та філософських бесід («Материя – жизнь – человек»). Опис подій у повісті «Мое життя», охоплює період від народження композитора до воєнного часу, це надало можливість датувати цей твір кінцем 1940-х років, але не пізніше дати арешту – 15 червня 1950 року (рукописи конфісковані під час арешті). Завдяки стилістичному аналізу автографів (рукописних і машинописних) філософських творів В. Костенка виявлено кілька смислових еквівалентів (ідейних, графологічних, психологічних), які вказують на кінець 1940-х як можливий час фіксування етико-естетичної концепції В. Костенка.

Музично-критична діяльність митця повно представлена його опублікованими працями 1926–1930-х років. Водночас, саме ця частина спадщини митця є найбільш складною для аналізу і розуміння сутності процесів, які відбувались в українському музично-мистецькому середовищі цього часу. Незважаючи на типову для того часу ідеологічну риторичку, музично-критична спадщина В. Костенка дає підстави для з'ясування принципової позиції критика у тогочасних музичних дискусіях.

---

¹ Найбільш повний список творів композитора з посиланнями на місце збереження, видання або згадування твору міститься у додатку до дисертації (Беренбейн Інеса Самійлівна. Постать Валентина Костенка в українській музичній культурі першої половини ХХ століття: історіографічний, світоглядний, стилістичний аспекти [Текст] : дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.03 / Беренбейн Інеса Самійлівна ; Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. – К., 2011. – 316 арк. : нот. – Бібліогр. : арк. 181–196).

Реконструюючи ціннісно-сміслові рівні самоідентифікації В. Костенка, спираємось на його творчу спадщину, авторизовані матеріали та офіційні документи. Зокрема, єдиним джерелом для вивчення дитинства композитора до зарахування його у Петербурзьку Придворну капелу (1895–1905) є автобіографічна повість «Моє життя». У ній відображено авторське сприйняття атмосфери соціально-культурного і родинного життя¹, у якій формувалась особистість майбутнього композитора. Ця інформація важлива для розуміння вокальної природи творчого обдарування митця. Відчуття світу у співі, самовираження голосом стало своєрідною стильовою константою його творчої еволюції.

Висновок про вокальну природу мислення В. Костенка підтверджує його навчання в Петербурзькій Придворній співацькій капелі (1905–1915)². Найбільш повно цей період висвітлено в автобіографічній повісті «Моє життя» та в документах РГИА (особова справа В. Костенка, екзаменаційні відомості різних років). Матеріали РГИА містять інформацію про традиції Петербурзької Придворної співацької капели, про педагогів, про його успіхи. Протягомдесяти років навчання у видатних музикантів – Д. С. Бертьє (скрипка), А. В. Абуткова (фортепіано, контрапункт і фуга), М. О. Соколова (композиція), І. Г. Супруненко (вокал), Х. І. Гроздова (методика хорового співу), М. Г. Климова (контрапункт), П. Г. Чеснокова (хоровий клас), А. В. Преображенського (історія музики)

---

¹ В. Костенко був десятою дитиною у збіднілій родині хорових диригентів і співаків Костенків.

² В. Костенка було неодноразово відзначено Імператорським Домом Романових за сольний спів (Научный аттестат малолетнего придворного певчего губернского регистратора Валентина Костенко. – РГИА. – Ф. 499. – Оп. 1. – Ед. хр. 2161. – Л. 12).

він сформувався як особистість з певними музично-естетичними й етико-філософськими поглядами. Про складні духовні вагання юнака, гартування характеру, його музичні та літературні захоплення, ставлення до релігії, до проблем національної самосвідомості свідчать його спогади. Розповідь про петербурзький період у повісті «Мое життя» супроводжується глибоким психологічним самоаналізом, що свідчить про духовну зрілість автора, випускника капели.

Значною подією в житті В. Костенка став переїзд до Харкова. Саме тут 1922 року він розпочинає свою композиторську, музично-критичну, педагогічну діяльність. У реконструкції подій цього періоду (1922 – до початку війни) спираємося на такі документи і матеріали: композиторська та музично-критична спадщина В. Костенка, музична періодика 1920–1940-х років, рукописні рецензії О. Дзбанівського, М. Грінченка, листування В. Костенка з М. Грінченком, П. Сеницею, з Народним комісаріатом освіти (НКО), на офіційні документи.

За індивідуально-стильовими та соціокультурними критеріями, ці два десятиліття становлять два етапи життєтворчого процесу митця. 1930 рік став кульмінацією публічного обговорення шляхів розвитку української музичної культури, початком кампанії ідеологічних чисток і знищення Всеукраїнського товариства революційних музикантів (ВУТОРМ), Асоціації революційних композиторів України (АРКУ), Асоціації пролетарських музикантів України (АПМУ). 1930 року В. Костенко припинив музично-громадську і музично-критичну діяльність. В його індивідуально-стильовій еволюції цей рік став часом написання етапного твору – історичної музичної драми-опери «Кармелюк». Вона визначила майбутній (1930–1940-і роки) мистецький пошук композитора у сфе-

рі великих сценічних форм (опера, балет), програмного епічного квартету.

Протягом 1941–1950 років митець написав музичні та філософські твори. Водночас, єдиним офіційним документом про події воєнних та повоєнних років – робота В. Костенка в окупованому Харкові, перебування митця у Станіславові, арешт, вирок і реабілітація – є матеріали його слідчої справи. Вона дуже складна для аналізу і визначення міри інформативності щодо її вірогідності та об'єктивності. Об'єктивну інформацію містять лише різні довідки, посвідчення, виписки державних установ, приєднані до справи. Решта матеріалів (протоколи допитів, показання свідків, речові докази) переконують, що для розуміння тих трагічних подій необхідно враховувати психологічний тип особистості композитора, його етичні принципи і загальний стиль ведення судово-політичних процесів 1930–1950-х років.

Події в роки перебування у таборах ГУЛАГу (1950–1956 роки) знайшли відображення тільки в листах композитора до дружини. Щирі, неупубліцистичні за стилем, ці документи свідчать про духовну стійкість митця. У філософському роздумі над власною долею, сенсом життя, справедливістю, коханням В. Костенко вірний своїм етичним ідеалам. Ця частина епістолярію В. Костенка потребує надзвичайної коректності у ставленні до думок і почуттів композитора, висловлених у його листах.

Останні роки життя (1956–1960) лише частково відображені у творчих матеріалах і короткочасному листуванні композитора з В. Довженком та Л. Архимович. Проаналізовані біографічні джерела переконують, що композиторська творчість В. Костенка завершилась 1957 року написанням Восьмого струнного квартету.

Опрацьовані матеріали не містять інформації про останні три роки його життя.

Таким чином, у результаті системного аналізу джерельних матеріалів ідентифіковано фактологічний та смисловий рівні життєтворчого процесу В. Костенка. Межі періодів у запропонованій далі схемі визначаються особливостями поєднання духовного, вікового, індивідуально-стильового, соціоконтекстного рівнів біографії. Відповідно періоди іноді укрупнюються (дитинство – юність; ГУ-ЛАГ – останні роки життя), іноді подрібнюються.

Пропонуємо схему періодизації, яка містить п'ять етапів:

– 1895–1922: дитинство – юність, формування особистості. Слобода Уразова – Петербург; ранній співацький досвід в Архієрейському хорі Митрофанівського монастиря; навчання у Петербурзькій Придворній співацькій капелі (1905–1914) та Петербурзькій консерваторії (закінчив екстерном 1915 року); формування світогляду, вибір професії; Служба в Царській, а згодом – у Червоній арміях (1916–1919); педагогічна діяльність у школах Саратовської губернії (1920–1922).

– 1922–1930: молодість – початковий період зрілості, час пошуків й утвердження індивідуальності; переїзд до Харкова, активне входження в українське музичне життя (початок композиторської, музично-критичної, громадської, викладацької діяльності); участь у дискусіях про шляхи розбудови української музичної культури, осмислення мистецько-естетичних і жанрово-стильових засад сучасної композиторської практики; творчі пошуки у сфері жанру – опера, кuartет, симфонія, симфонічна сюїта, скрипковий концерт, фортепіанна мініатюра, солоспів, кантата, масова пісня, хор; «поле інто

наційних пошуків» – елементи символістської естетики, український обрядовий пісенний фольклор, думний епос.

– 1930–1940: розквіт, час найвищого самовираження особистості; жанрово-стильовий синтез – диференціація і розширення жанрових меж (опера, балет, програмний квартет); оновлення тематики й образно-інтонаційних рішень – тема «відродженої землі» (балет «Саїд»), трагічне (опера «Сава Чалий»), звернення до пародійного (опера «Карпати»), гротескового (П'ятий квартет); зацікавлення гуцульським обрядовим фольклором, орієнтальною стилістикою, дитячим фольклором; посилення монологічного начала.

– 1941–1950: зрілість, питання сенсу життя; війна, окупація, повоєнні роки; робота в окупованому Харкові (1941–1943, викладач композиції в Харківській консерваторії, заввідділом мистецтв у міській управі). Переїзд 1944 року до Станіслава (нині Івано-Франківськ) – моральний вибір; загострення лірико-драматичного начала у творчості – «12 солоспівів на вірші Лесі Українки», обробки українських пісень, квартет № 7, симфонічне *Andante*; фіксування філософських ідей.

– 1950–1960: старість, час підсумків; повернення до Харкова – арешт, вирок; перебування у таборах ГУЛАГу (1950–1956); амністія (1956); сподівання повернутися до музичного життя; оновлення тематики (дитячий фортепіанний цикл «Проліски», 1950–1956). Узагальнення ідеї життя (симфонічна картина «Тайга», 1956; струнний квартет № 8, 1957); синтез поліфонічних форм мислення, епіко-монологічних та лірико-елегіїчних тенденцій.

Запропонована періодизація є основою для дослідження динаміки закономірного ряду дрібних повсякден-

но-минутих фактів життєтворчого процесу В. Костенка. Вона спрямована на ідентифікацію особистості митця як унікальної самоцінної цілості у різних і суперечливих проявах його як творчої індивідуальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Архимович Л.* Позитивний герой в опері / Л. Б. Архимович // Проблеми української радянської музики. – Вип. 1. – К. : Муз. Україна, 1968. – С. 71–80.

2. *Архимович Л.* Шляхи розвитку української радянської опери / Л. Архимович. – К. : Муз. Україна, 1970. – 420 с.

3. *Беренбейн І. С.* Постать Валентина Костенка в українській музичній культурі першої половини ХХ століття: історіографічний, світоглядний, стилістичний аспекти [Текст] : дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.03 / Беренбейн Інеса Самійлівна ; Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. – К., 2011. – 316 арк. : нот. – Бібліогр. : арк. 181–196.

4. *Валевский А.* Основания биографии / А. Л. Валевский. – К. : Наук. думка, 1993. – 112 с.

5. *Винокур Г.* Биография и культура / Г. О. Винокур. – М. : ГАХН, 1927. – 86 с.

6. *Довженко В.* Нариси з історії української радянської музики : у 2 ч. – Ч. 1 / В. Д. Довженко. – К. : Держ. видав. образотв. мистецтва, 1957. – 237 с.; Ч. 2. – К. : Муз. Україна, 1967. – 319 с.

7. *Костенко В.* Моє життя. Життєпис, спогади, замітки. Автобіографічна повість [Автограф]. – Архів СБУ.

8. Лист В. Костенка до В. Довженка від 3 жовтня 1956 р. // Листи В. Костенка до В. Довженка 1956 року [Автограф]. – Приватний архів В. Довженка. – Фонд В. Довженка. – Оп. 5. – Од. зб. 1044. – Арк. 30–37.

9. Научный аттестат малолетнего придворного певчего губернского регистратора Валентина Костенко. – РГИА. – Ф. 499. – Оп. 1. – Ед. хр. 2161. – Л. 12.

10. Слідча справа В. Костенка № 035837. – Архів СБУ. – 300 арк.

Инесса Беренбейн. Валентин Костенко: биографическая реконструкция фигуры художника. В. Костенко – одна из ярких фигур в украинской музыкальной культуре первой половины XX века. Трагическая судьба художника олицетворяет судьбу украинской интеллигенции эпохи духовного возрождения Украины первой трети XX века. На материале творческой биографии апробированы научные положения и методологические подходы в исследовании биографической реконструкции. В частности, взгляд на личность как на самоценную персонифицированную целостность и, одновременно, как на динамический процесс. Они являются главными в определении критериев оценки места и значения личности В. Костенко в украинской музыкальной культуре первой половины XX века и предусматривают выявление самобытности индивидуально-творческой самореализации художника, выяснение художественной и социокультурной активности его творческой деятельности, масштаба творческой жизни. Актуализированы герменевтические методики, биографического обоснования как методологической основы реконструкции индивидуальности художника, раскрыты особенности источниковедческой базы исследования творческого процесса В. Костенко. Особенно значение имеют авторизованные рукописные источники биографической реконструкции художника, в которых представлены, помимо музыкальных композиций, автобиографическая и философская проза, эпистолярный. Рассмотрены факты биографии и уровни ценностно-смысловой самоидентификации художника, осуществлена периодизация его жизни и творчества.

Ключевые слова: жизнетворческий процесс, биографическая реконструкция, периодизация, ценностно-смысловые коды, В. Костенко.

Inessa Berenbein. Valentin Kostenko: Biographical Reconstruction of Artist Personality. V. Kostenko is one of the prominent figures in the Ukrainian musical culture of the first half of the twentieth century. The tragic fate of the artist embodies the fate of the Uk-

rainian intelligentsia within the spiritual revival of Ukraine in the first third of the twentieth century. On the material of creative biography are tested some scientific principles and methodological approaches employed for the research in biographical reconstruction. In particular, a view about the person as a personalized integrity and at the same time as a dynamic process can be made. They are central points for the definition of criteria evaluation of the place and importance of V. Kostenko's figure in Ukrainian musical culture of the first half of the twentieth century and include the best way to explore the identity of individual creative self-realization of the artist, his artistic and social-cultural activities, creative life scale. By actualizing the hermeneutic methodology of biographical study as a methodological basis for the reconstruction of the artist's personality the author has revealed the features of source base study of the creative process by Kostenko. Authorized handwritten sources valuable for biographical reconstruction of the artist have been examined for a more thorough analysis in order to establish the authenticity of the life facts. Sources include besides music, the autobiographical and philosophical prose, epistolary. The biographical facts considered at the level of values and sense of artist identity have been taken as a basis for the realization of dated periods of his life and work.

Key words: life-creative process, biographical reconstruction, period determination, value-semantic codes, V. Kostenko.

Стаття надійшла до редакції 19.08.2016 року